

ה. ויגש – מעשי יחזקאל

ייחודה של ההפטרה בזה שהיא ההפטרה היחידה שמספרת על מעשה שעשה הנביא בכדי להמחיש את המעשה בנבואי. מה שנוהגים לכנות "מעשה סמלי".

על מעשים כאלה אנחנו שומעים כבר בתורה. כך בהרמת ידי משה במלחמת עמלק וכן בנחש הנחושת בעת סיבוב ארץ אדום. על שניהם שנינו במשנה "וכי ידיו של משה וגו'", "וכי נחש ממית וכי נחש מחייה וגו'" (ר"ה פ"ג מ"ח). כך גם בסמיכת ידי משה על יהושע כאות על כניסתו של יהושע לתפקידו.

על כוחו של המעשה לשכנע את השומעים והרואים אפשר ללמוד גם מהעובדה שאף נביא השקר צדקיה בן כנענה מאמץ לעצמו שימוש סמלי בקרני הברזל להבטחת "נבואתו" "בְּאֵלֶּה תִּנְגַח אֶת אַרְס" (מ"א כ"ב, י"א). רשימה ארוכה של מעשים מצויה בדברי הנביאים, ישעיה, ירמיה, יחזקאל וכן אצל הושע וזכריה.

בין המעשים נמנים כאלה שמוזרותם מעוררת בעיות מורכבות, ואפשר להבין את הכינוי "משוגע" שבו נתכנה בן הנביאים על ידי שרי החיל של יהוא (מ"ב ט', י"א. השווה: ירמיהו כ"ט, כ"ו. הושע ט', ז').

אמנם הרמב"ם (מו"נ ח"ב פמ"ו) כתב שכל המעשים הסמליים היו במראה הנבואה וחלילה לה' "לתת נביאיו דומים לשוטים ולשיכורים ויצוום לעשות מעשה השיגעון, מחובר אל המצווה במרי". (כך בתרגום ר' שמואל אבן תיבון). אמנם ראה בהערות הרב קפאח שתרגם "שיעשה את נביאיו לעג וקלס לנבלים, ויצוום לעשות מעשה שטות, נוסף על הציווי בעבירה, אלא כל זה היה במראה הנבואה".

אכן, מדברי הרמב"ן עולה תפיסה נוגדת, שאמנם כן דברים אלה היו במעשה בפועל ממש, כך כתב בפירושו לבראשית (י"ב, ו') "דע כי כל גזירת עירין כאשר תצא מכח גזירה אל פועל דמיון תהייה הגזירה מתקיימת על כל פנים ולכן יעשו הנביאים במעשה בנבואות, כמאמר ירמיה (נ"א, ס"ג-ס"ד) שציווה לברוך "וְהָיָה כְּכַלְתָּךְ לְקָרָא אֶת הַסֵּפֶר הַזֶּה תִקְשֶׁר עָלָיו אָבֹן וְהַשְׁלַכְתּוּ אֶל תַּוֹךְ פְּרֵת. וְאָמַרְתָּ כָכָה תִשְׁקַע בְּבֶל" וגו'. וכן עניין אלישע בהניחו זרועו על הקשת, "וַיֹּאמֶר אֱלִישָׁע יְרֵה נְיֹר, וַיֹּאמֶר חַץ תִּשְׁוֶעָה לְה' וְחַץ תִּשְׁוֶעָה בְּאַרְס" (מ"ב י"ג, י"ז) (וראה בהערות הרב שוועל ביחס להפטרותנו שדחה את שיטת הר"ן החולק על הרמב"ן).

נבואת הנחמה על העתיד הכלולה בדברי יחזקאל שלפנינו מתבססת על מעשה שאפשר לכנותו "אלגנטי". ההרכבה של שני העמים ההופכים לאחדים ביד הנביא יש בה בשורת אחדות לכלל ישראל לעתיד לבוא. תהליך שבא לתקן את הפירוד באהל יעקב. ראשית תיקונו, כשבפרשתנו נגש יהודה אל מי שיתברר לבסוף כיוסף ומחזיר את האחוה בין שבטי ישראל.